

POPIS VZDĚLÁVACÍHO MODULU
A. VSTUPNÍ ČÁST
1. Název: Společnost a společenské role
2. Kód:
3. Kategorie/obor vzdělání: 78-42-M/08 Lyceum
4. Typ vyučovací jednotky: vzdělávací modul
4. Délka výuky – doporučený počet vyučovacích hodin: 16 hodin
5. Platnost: 1. 9. 2025 Zpracovatelský tým: František Brož, Miloš Blecha, NPI
6. Vstupní předpoklady: očekávané výsledky učení dle RVP ZV
Doporučené umístění v učebním plánu: 2. ročník, bloková/kontinuální výuka
B. JÁDRO VYUČOVACÍ JEDNOTKY
1. Charakteristika Společnost a společenské role nejsou jen sociologické pojmy, ale vytvářejí náš život. Hlavní roli v modulu hrají principy soužití různých společenských skupin ve společnosti s přihlédnutím k nejvýznamnějším charakteristikám těchto skupin a související témata ze současnosti i z dějin 20. a 21. století. Vztah různých skupin společnosti často vyvolává konflikty a rozepře, a to z různých úhlů pohledu. Modul přispívá k rozvoji žákovských dovedností hledat a navrhnout způsoby, jak pochopit problém soužití různých skupin společnosti, se kterými se žák v modulu seznámí. Modul propojuje život v běžné společnosti se zvláštnostmi rasy, etniky, národnosti, genderu. Modul rozvíjí u žáků dovednost sdílet s těmito skupinami obyvatel společenské role. Důležitý je i pohled kulturní a náboženský.
2. Očekávané výsledky učení včetně indikátorů charakterizuje společnost, společenské role a posoudí význam příslušnosti ke společenským skupinám - zhodnotí význam příslušnosti k obci, národu, státu, náboženství, kulturnímu okruhu, genderu; - rozliší historické kořeny nábožensky a rasově motivovaných konfliktů a jejich dopady na společnost 20. a 21. století; - postihne setrvačnost i změny genderových rolí v minulosti i v současném světě; - vysvětlí společné a odlišné rysy různých kulturních okruhů; - charakterizuje strukturu společnosti z různých úhlů pohledu (etnický, náboženský, ekonomický, sociální...); - navrhuje způsoby, kterými lze předcházet problémům v soužití různých skupin společnosti nebo je minimalizovat.
3. Podpora rozvoje klíčových kompetencí a základních gramotností - ZGC čtenářská a pisatelská (Vztah ke čtení a čtenářství; Kritické čtení a psaní; Budování porozumění v četbě a v procesu psaní) - KK k občanství a udržitelnosti, komunikační, k učení, digitální, k řešení problémů, osobnostní a sociální
4. Obsah vzdělávání Předmětem zájmu modulu je seznámení s předmětem společenské vědy sociologie v úzké vazbě na probírané téma – společnost a společenské role. Modul propojuje historické kořeny konfliktního soužití s jejich dnešními projevy tak, aby žáci současným problémům porozuměli. Problematika je založena na tématech genderové, náboženské, kulturní, etnické, sociální a generační rozmanitosti nejen v České republice, ale i v různých oblastech světa. Vzhledem k obšírnosti tématu se obsah zaměřuje spíše na konkrétní příklady z nedávné historie a současnosti, projektované do osobních zkušeností žáka a návodné k nalézání odpovědných postojů a

řešení případných konfliktů. Modelově jsou předkládány situace problémů soužití, vycházející z reálných situací.

- sociologie jako věda o společnosti; společnost jako subjektivní realita;
- proces primární socializace-ontogenetický proces a internalizovaný svět začlenění do společnosti;
- sekundární socializace a vazba na sociální role jednotlivce; role člověka v tradiční a moderní společnosti;
- co je a není sociální skupina, klasifikace skupin a skupinová struktura, sociální statut, sociální role a konflikt sociálních rolí; normy ve skupině;
- základní sociální normy a pravidla chování člověka platná v české společnosti;
- společnost, společnost tradiční a moderní, pozdně moderní společnost;
- současná česká společnost, společenské vrstvy, elity a jejich úloha, sociální nerovnost a chudoba v současné společnosti;
- konflikty ve společnosti, jejich historické kořeny; nábožensky a rasově motivované konflikty a jejich vliv na současnou společnost;
- společnost a kultura-různost pojetí kultury; společnost a náboženství;
- rasy, etnika, národy a národnosti, majorita a minority ve společnosti, multikulturní soužití
- migrace, migranti, azylanti;
- gender a genderová identita; společenské soužití s „coming out trans“; genderový projev a právní ochrana v ČR (Veřejný ochránce práv); postavení mužů a žen, genderové problémy a porušování rovnosti pohlaví ve společnosti; LGBT v zemích Evropy;
- problémy v soužití s různými sociálními skupinami, zejména nábožensky, rasově či genderově odlišnými; různost názorů na řešení aktuálních problémů;
- různost zájmů jednotlivců i skupin obyvatelstva z hlediska jejich sociálních rolí; různost vnímání kulturních hodnot;
- rozdílné vnímání společenského a politického postavení jednotlivců i skupin obyvatel ve společnosti;
- vztahy mezi sousedy; zásady a principy harmonického soužití mezi různými skupinami obyvatel;
- četba informací s porozuměním;
- zdroje důvěryhodných informací.

5. Vzdělávací strategie

- seznamování žáků s používáním odborné terminologie tématu sociologie, ovšem zúžené ve smyslu následného praktického využití v modulu (primární a sekundární socializace a sociální skupiny);
- objevování souvislostí mezi teorií sociologie a nastavením sociálních norem a pravidel v naší společnosti (diskuse na vybrané téma z oblasti sociálních norem, které přejímáme v rámci socializace);
- správná orientace v učebnicích sociologie a dalších učebních materiálech, vhodné zpracování a systematické ukládání informací s cílem abstrahovat poznatky reflektované do našeho současného života;
- podněcování žáků k logickému uvažování, využívání dosavadních osobních zkušeností a propojování znalostí z různých situací osobního života (sociální učení, rodina, škola, společnost);
- zařazení metody hraní rolí – modelovat se žáky, jak by se cítili v kůži někoho jiného ve vybrané sociální roli a jak by se zachovali v modelové situaci (v brainstormingu najít se žáky společné téma);
- diskuse o problémech ras, etnik, minorit a multikulturního soužití s cílem nalézat společná řešení problémů;
- zapojování žáků do výkladu a organizace hodin, žáci si připravují zajímavým způsobem části výkladu a prezentují ho svým spolužákům (migrace, azylanti, legislativní a neformální přijetí);
- s problematikou fungování společnosti a rozdělení společenských rolí seznamovat na pozadí historických, náboženských a rasově motivovaných konfliktů, které vedly a vedou k rozdělování společnosti i společenských rolí;

- pomocí aktivizujících výukových metod vytvářet předpoklady k osvojení dovednosti potřebné pro řešení problémů a chápání současné společnosti v ČR i chápání společenských rolí, které člověk přejímá, ale ve kterých se díky svému vzdělání může pohybovat (motivace ke vzdělání aj.);
- analýza informací o fungování společnosti na sociálních sítích; porovnání způsobů manipulace na dvou nebo více webech; vytvoření pracovních listů pro spolužáky s tematickou rozlišování ověřených a neověřených informací, faktů;
- práce ve skupinách na projektování řešení konkrétních problémů v oblasti společenských rolí (např. základní sociální role, nadřazení – rodina, podřazení – žák, pacient, partnerství – kolega, spolupracovník, spolužák, sexuální partnerství; analýza problému;
- individuální (případně skupinové) projekty s vybranou tematikou z obsahu vzdělávání v rámci modulu a jejich prezentace s obhajobou – téma projektu stanovuje vyučující, nebo schvaluje žákův výběr tématu;
- minilekce zaměřené na souhrn charakteristických rysů vybraných sociálních skupin, vývoje postavení genderu ve společnosti a prezentace vybraného problému na téma migrace-migranti;
- ačkoliv je v rámci zaměření vzdělávacího programu jistá míra faktografie nezbytná, v modulu se zaměřit na různost vnímání kulturních hodnot, a především na prakticky orientované činnosti směřující k dovednostem žáka řešit aktuální problémy a životní situace;
- práce s digitálními materiály a odbornou literaturou;

C. VÝSTUPNÍ ČÁST

1. Způsob ověřování dosažených výsledků	max. počet bodů	2. Kritéria hodnocení	váha
Průběžné - řešení (standardizovaných) písemných testových úloh;	100	Porozumění problematice minilekcí v širším kontextu	40 %
Sumativní - samostatný/skupinový projekt a jeho prezentace / jiné aktivní činnosti žáka	100	kompetence občanská, komunikační – prezentační; aktivní přístup a podíl na realizaci projektu / výsledky jiných aktivních činností žáka	50 %
Reflexe - zpětnovazebný rozhovor s učitelem a spolužáky o výsledcích učení	100	reflexe zkušenosti: aktivní účast na reflexi	10 %

Závěrečné hodnocení modulu je váženým průměrem hodnocení z jednotlivých způsobů-částí ověřování. Žák prospěl, jestliže získal alespoň 40 bodů z průběžného a 40 bodů ze sumativního hodnocení. Přepočtený vážený průměr na známky:

85–100	1
70–84	2
55–69	3
40–54	4
0–39	5

3. Doporučená studijní literatura, odkazy na ilustrační zdroje

<https://edu.ceskatelevize.cz/hledani?q=soci%C3%A1ln%C3%AD+skupina&tab=video>

<https://ucimolgbt.praguepride.com/kapitoly-se-zakladnimi-informacemi/gender-a-genderova-identita/>

<https://edu.ceskatelevize.cz/hledani?q=n%C3%A1bo%C5%BEenstv%C3%AD>

<https://edu.ceskatelevize.cz/hledani?q=rasismus>

GILLERNOVÁ, I., BURIÁNEK, J.: *Základy psychologie, sociologie: základy společenských věd pro střední školy.*

Vyd. 1. Praha: Fortuna, 1995, 157 s. ISBN 80-716-8242-X.

NOVOTNÁ, E.: *Sociologie sociálních skupin: efektivní komunikace v praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 120 s. ISBN 978-80-247-2957-2.

NAKONEČNÝ, M.: *Sociální psychologie: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 235 s. Členská knihnice (Svoboda). ISBN 978-80-200-1679-9.

KONEČNÁ, T., POSPÍŠIL, Závodný, J., ZÁVODNÁ, S.: *Občanský a společenskovědní základ – Sociologie, Média*. Prostějov: Computer Media 2022, ISBN 978-80-7402-448-1

4. Poznámky